

Cesto čovek i ne primećuje da živi u akvarijumu! Ne doseća se da njegovi prozorčići gledaju iz staklenih, metalnih i betonskih ili drvenih posuda, ispunjenih nepralaznom vodom života — sve dok se ne ispne na tuđu terasu, na nekakvo tuđe slikarsko, nemo potkrovili ili na brežuljak koji je izvan grada i stanovanja. Naročito kada je zgrada velikog, širokog lica (višespratnica), što danas nije nimalo neobično (štaviše, sasvim je uobičajeno!), čini se kao da se brišu u njoj granice, pregrade i međuprostori stanova tako da neodoljivo dejuje da je ispunjena istom, tom davoljom, žutinjavom tekućinom. Akvarijumska sače soba povezano je zajedničkom tekućinom. Akvarijumska sače soba povezano je zajedničkim strujanjem privida vode, talasanjem po kome ribica iz potkrovlja očas može da se praće u suprotni kraj višespratnice, čak u prizemlje. Ili, pak, po svojoj volji da kruži svud oko stakla, usput loveći mrvice koje padaju ili tek onako zevajući.

Sa terase, sa brega, iz čistog vazduha (opet to napominjemo!) vidimo sačice jata ribica: pridru, onjuše vlati saksija, skinut sa police neku knjigu, perajima se odbace do svojih naslonjača, ili kreveta, ili naprosto kružeci oko srebrnastog sjaja televizora. Televizor, izbuljen i staklast, i jeste neka akvarijumska sablast, sa senkama koje promiču i tamo, sa ribama i tamo (akvarijum u akvarijumu; akvarijum za velike političare, velike ribe i velike zvezde).

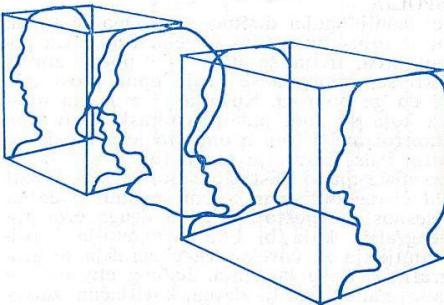
Kad se, dakle, gleda u mozaično staklo tog velikog akvarijumskog zdanja, svaki čas se prozoru, uvek na drugom kraju, primakne poneko užurbano, pomalo odsutno i izbuljeno stvorenje; čukne njuškicom o staklo ili čak perajicima potraži bravicu da odškrine, raskrili delić svog akvarijumskog šiblja, kao neki trenutak, da se namah počake nekima koji su izvan, ili da odlaknu s nerazmirsivim uzama svog čežnjivog pogleda. Šta to traže, šta to proveravaju? Ima se dojam da svih radi jednog istog izviruju vani, da im je zajedničko što očekuju ono što ima da im se desi. Tu, na prozoru, nikad ne razgovaraju. Uvek su sami, retko po dvoje. Čak se i naslove udvoje i čitljivo žmirkaju kao i dok su sami — zato su i ribice jer su nemi. Tamo gde ih je više (na selu, a, možda, i u nekim varošima, dalekim i nepoznatim poput španskih sela), ribice su u potocima, a njihove kuće i nisu akvarijumi. Tamo su vazduh otvoreni prozori, tamo ima zraka. Ima ih na prozorima po dvoje, troje, šestoro; u kratkim rukavima, zagrijeni, opaljenih mišića, nasmejani. Vidioš im boju lica, oči, zube, dišu i govore. To su pravi ljudi, a ne ribice koje se lopataju mehurićima jednako umornih i kravih škriga.

Pošto motrimo sa terase i dišemo na brežuljku vazduh mšeš krilima golubijim i okcima cvetova, svetlim i nestajućim, vidimo kojom je tugom poduprta taj veliki akvarijum: zrnca peska u kupi opasanoj kamenovima. Okolo su mali, crveni, beli, plavi, crni akvarijumi, dovućeni s ko zna kojih strana sveta, akvarijumčići na točkovima, puni raznih drugih točkića, satiča; to su mrvice nade u kretanju. A u muljetom dnu, obleprenom naročitim blatom i šljunkom samotničkih staza, nalaze se riblje (neme) biblioteke, gde se umerenim, sažuljalim, mrtvim pogledom izabrani krjužtarci nadnose nad stranice koje voda lista, mrseći alge, mornarske lulice ugašene, školjke i otpatke s redovima knjiga. Možda je tim ribicama dole i najteže, jer se čini da nikada neće smoći ni vremena, ni snage (ni snagel) da zaperaje k vrhu i da se prisete da su nekada na svojim nedrima, na svojim islabljenim plećima imali, pored peraja (ili umesto njih) i perje, pa huljasto perje nad vodom, u suncu.

Kane li sva ta peraja ikad da izmiglje, isklizu iz svojih posuda? Možda gde-gde ukreše koji titraj putovanja, selidbe, jedino u dane praznika! Svečanošću obamre središte akvarijuma. Sem po rubovima, koji izviruju na napirlatane fragove, svuda je manje svetla. Iako je sve lažno, iako su mrvice svetla posute rutinski, ribice prilaze

parun-dimić

KAKO STANOVATI U AKVARIJUMU

svakoj stvari osvetljavajući je iz sebe, kao da joj pristupaju poslednji put, kao da će odmah potom isčleti, najsvećanje. Nije li pokladno vreme ovih ribica puno misli, udubljivanja, crta ispod spratova brojki i zamršenih računica (zanavek potopljenih ukoliko se samo još jedna brojka ne javi, očekivana, za koju nije važno ni kolika je, ali koja kao da govori ustima i podiže oči ka svemu dotle dogodenom u akvarijumu i šapuće: Ala je sve ovo ništa! (O praznicima veliki akvarijum je u prividnoj žlosti, u mislima, u čišćenju. Mali akvarijumi, oni na četiri točka, ili akvarijumi-glišeri, akvarijumi avioni, ladice ili vrteske preuzimaju ribice i izvoze ih u kolonama oko grada, po šumama, gde mogu da vide prave komarce, kraj rečnih obala, čiju duboku struju ne osećaju više. Koliko je onih koji se svojevoljno nikad ne vrate, koji napuste i veliki i mali akvarijum i na utrini zapale vatru, seleći se za njenim tragom sve dok im ne zabeli češljasta kost ribljih?

U akvarijumu koji sad gledamo, ljudi se čak i ne radaju. Bebe su kao male bele stvarčice, nabubrele zrnca ikre, ribice u penama. Imaš utisak da nisu ni rođene u odredenom stanu, već da su zajedničke. Ne pripadaju nikome, došle su na svet u vodi, u plesu ribe. Struja ih zanosi, bez njihove volje da se ikamo kreću. U tim visokim zgradama ljudi se ne penju normalno, ne dohode — kroz šupljinu struja ih ponešće gore i samo ih izbac u stan. To nije normalno! A vrlo je čudno i nejasno kako je u te četvorine moglo da bude dovućeno pokuštao, nameštaji?! Treba proveriti: možda to pokuštao nije pravo, nije materijalno. To je sve trenutno stvorenje mehurićima vode, uštrcano kroz ključaonicu; uz svakodnevne seni nastale su nekakve mrlje koje oponašaju oblike ormara, police, stolice, kauča. I ribice kruži oko njih, dodirnu ih, ustanove da su tu i grgolje dalje!

A to grgoljenje, kruženje i stremljenje nije ništa do premor većitog kretanja, vra-

ćanje na predašnje, na prvu iskru, šifru prapočetka, arhetipsko, na koren pred kojim je stajao presudni zadatak izumevanja svih mogućih akvarijuma! I nesvesno se vraćaju u stanje kad su se samo perajima služili. Samo nehotice, u luksuzu i bogatoj dokolici, razvili su sve vrste čučanja, polusedenja u foteljama, u polufoteljama, na stočićima, u bezbroj sputanosti kojima se preispituju. Nema više nomadskih stopala koja su otkrila tolike terase kopna, vučje jame, brežuljke, pasišta divljih svinja, čak i pustinje. Danas nomadi čim pre uskaču u avione, u podmornice. Eno ih, u zraku se sudaraju akvarijumi, ruše se, svrdlaju jauči malih ribica, ugašeni su putevi nebeski, dole su opet, padaju.

I kad neki pesnik piše ili političar govori na televiziji, oni to čine samo za potrebe žitelja akvarijuma. Zapravo, čitav svet uključen je u akvarijum kablovima, strujomerima, nameštajem, hladnim mermernim stepeništem. I nikad niko ne može svojim kruženjem da privuče pažnju svih ostalih koji kruže. Ipak, po zakonu verovatnoće, neko mora da zapadne u krvnu struju, u labirint; nekome mora da se desi nešto sudbinsko. I kud će tada on, ake neće van, ake neće glavom kroz prozor. I tad ga nađu razbijenog, zdruzganog na pločniku. Iako ga nisu poznavali, iako ne znaju šta se zbijlo — svi znaju ko je to. Taj je poremetio tajni ritual ribljeg bivstvovanja. Mada, opet, znaju da je to jedno od onih njihovih kucanja o rub stakla koja se nisu čula. Ovo se čulo, da bi se iza te oslobođajuće smrti kruženja nastavilo još tiše. Da bi zašušketa samu hartiju kad se u nju smotaju slabunjave riblje kosti, na putu do smetlišta, gde već čekaju mačori koji će da ih razvuku.

Jadne ribice! Koliko god da ih ima, u ma kolikim jatima da plivaju, i da se sele, ne mogu ništa protiv užasa i kratkotrajnosti svojih života! I hiljadu leta da pliskaju po vodi, njihove usne ne može da ovalži i stane sok jabuke, kiselj, bodri sok jabuke koja sija između listova zelene grane. Voće se jede samo u malim kućama, a ovde ga tek gledaju, drže ga u košarama, dodiruju, opisuju i samo gledaju; i ono postaje plastično, veštačko voće, cveće od kaučurka. I pesma postaje veštačka. Kao potreba grla, kao titraj glasa ona odumire. Tu je, u tim kutijicama, preneseni bolesnik, ludak, pod iglom, kao pod skalpelom u zagušujućoj struji podvodne operacije. I sunce se ne snalazi u ovim zgradama. Šta bi ono u akvarijumu, u veštačkim, zelenim senkama u koje su porinute neonске cevi? Sunce njuška okolo, kao pas; njuška i zalaje u kasno popodne; zalaje na uzici i odlazi od te nepoznate kuće. Retke ribice, koje su još dočule njegov lavez, brzo ga zaboravljuju. Iza vodenih prozora ostaje struja tek koliko da se preživi do sutrašnjeg zujanja.

Kad nema ni tog malog micanja, barem čujnih rojeva mehurića, nastaje noćni raspored kruženja i zaustavljanja migoljenja. O, kako ribice tek složno zahrču, izbacujući kisele kapljice znoja u zadremalu vodu iza zavesica akvarijuma. Tu i tamo se prokrade mukli gruvanj ispod listića čaršava koji još većma zažute i još jednom se drmnju u svojoj ustajalosti. Poneka bunovna, izbuljena riba sa noćnom kapom ne izdrži svu noć a da perajicama ne mahne do kuhinje ili kupatila; duboko do zore ispiraju svoje ljsuske, potkresuju peraja, klokoču vodom u grlu, uzimaju pilule, proveravaju citate iz knjiga, sa komadića novima ko zna kadašnjih.

Šta li sve sanjaju? O kojim svetovima? Kuda tamo proviruju? Ima li tamo staklenih pogleda kojima bi mogle da dotaknaru mogućeg otvora, novog vazduha, nekog zvuka, poziva?! Spavajući glavom nadole (te ribice iz ko zna kog vekal), koga još dozivaju da ih spase, da ih ponornicom sveže za penu mora? Hoće li se iskrasti tajnim šupljinama? Zašto one moraju da daju sve te signale, čak i u snu, a niko da im ne kucne izvana, niko da ih sve ugleda?!